

NAPREJ

Glasiło jugoslovanske socialno demokratične stranke

Štev. 121.

V Ljubljani, sredo dne 5. decembra 1917.

Leto I.

Otvoritvena seja avstrijske delegacije.

Na Dunaju, 3. decembra.

Avstrijska delegacija je imela danes otvoritveno sejo. Prišli so skoraj vsi delegati. Na galerijah je mnogo poslancev in članov gospodke abornice. Sejo odpravlja minister za zunanje zadeve. Pri volitvi predsednika je bil izvoljen Hauser za predsednika. V svojem govoru pravi Hauser, da bo prva in najvažnejša dolžnost delegacije, da pomaga napraviti čimprej konec groznega prelivanja krvi in da po možnosti zaceli strahotne rane vojne. Z iskrenim veseljem pozdravljam žarek upanja na mir, ki je zablistel na vzhodu. Našemu zunanjemu uradu naj se posreči, da kmalu izpremeni upanje na mir v resničnost. Avstrijska delegacija bo zastavila vse sile, da pretvori prav kmalu svoje vojno zasedanje v mirovno zasedanje. Prepričan sem, da oni, ki pridejo na svoj račun, ki pričakujejo od zasedanja delegacij podaljšanja vojne. Če se pojavi med zasedanjem kakšna ostra kritika, tedaj ne smatram tega za nesrečo, saj se je zgodilo v vojnih letih mnogo, česar ne moremo odobravati. Nato se spominja predsednik rajnega cesarja Franca Jožefa in nastopa vlade cesarja Karla.

Za podpredsednika je bil izvoljen delegat vitez Bilinski. Po tej volitvi predloži minister za zunanje zadeve skupne predloge, nato se izvrši volitev odsekov in za iskarjev.

Skupne predloge.

Predloge, izročene delegacijam, obsegajo proračunski provizorij za proračunsko leto 1917/18 in obračun o skupnih izdatkih in dohodkih za proračunsko leto 1914/15, 1915/16 in 1916/17. Predloge pravijo v glavnem: Izmera za redne in izredne skupne izdatke avstrijsko-ogrske monarhije za čas od 1. julija 1917 do 30. junija 1918 je določena po zneskih iz proračunskega leta 1914/15; izmera za vojne stroške za skupno obojeno silo je določena za čas, v katerem traja vojna, po neobhodni potrebi. Posebna tabela pojasnjuje vojne stroške:

L. 1914/15: Armada: 9.870.000.000 K, vojna mornarica: 109.700.000 K;

L. 1915/16: Armada: 14.842.800.000 K, vojna mornarica: 162.500.000 K;

L. 1916/17: Armada: 17.789.000.000 K, vojna mornarica: 240 milijonov kron.

Skupaj za armado: 42.502.000.000 K, za vojno mornarico: 512.000.000 K.

Razen tega so dobila skupna ministrstva za administracijo v treh vojnih letih: Ministrstvo za zunanje zadeve 271 milijonov, vojno ministrstvo in armada 1 milijardo 536 in pol milijonov, vojna mornarica 379 milijonov, skupno finančno ministrstvo 16 milijonov 900 tisoč, računsko kontrola 1 milijon, skupaj 2.205.112.000 K.

V skupnem znesku 45 milijard 219 milijonov 547 tisoč sta prispevali obe državi monarhije v razmerju

kvot: V prorač. l. 1914/15 ... 10.705.848.000 K
" " " " 1915/16 ... 15.725.971.000 " " " " " " 1916/17 ... 18.787.727.000 "

Za proračunsko leto 1917/18 bo potreba na podlagi zahtev zadnjih mesecev in če traja vojna vse proračunsko leto za armado okroglo 19 i. pol milijard, za mornarico pol milijarde, skupaj okroglo 20 milijard. Dve drugi predlogi obravnavati sklepne račune za leto 1913, oziroma za prvo polletje 1914. Skupno finančno ministrstvo je predložilo poročilo o upravi Bosne in Hercegovine za leta 1914 do 1916.

Ogrska delegacija je imela popoldne otvoritveno sejo, na kateri se je konstituirala. Za pred-

sednika je bil izvoljen grof Khuen-Hedervary, za podpredsednika grof Avgust Zichy. Po kratkem patriotičnem nagovoru predsednikom so bili izvoljeni odseki. Prihodnja plenarna seja se skliče pismenim potom.

Državni zbor.

Na Dunaju, 3. decembra.

Na dnevnem redu današnje seje poslanske zbornice je vladna predloga glede podaljšanja nagodbe z Ogrsko. Seja se je pričela še le ob polenajstih ter je bila ob štirih popoldne zaključena, ker se je ob petih otvorilo zasedanje delegacij. Predsednik dr. Gross je početkom seje naznanil, da je za vsakega govornika določena le ena ura. Debata se bo jutri nadaljevala in v sredo končala.

Poročevalec poslanec Miklas je predvsem naglašal, da z ozirom na splošen položaj ne kaže drugega, nego podaljšati začasno dosedanje pogodbo z Ogrsko. Poslanec Friedman je izročil predlog, ki izjavlja, da tajni protokol glede živinskega prometa z Ogrsko ne soglašja s carinsko in trgovsko pogodbo in torej nima zakonite podlage. Trgovski minister baron Wieser je poudarjal potrebo, da se čim prej ustanovi nagodbno razmerje z Ogrsko, ker moramo biti o razmerju z Ogrsko popolnoma na jasnem, preden sedemo okolo konferenčne mize za sklep mirovne pogodbe z našimi sedanjimi sovražniki. Minister zagovarja dveletni nagodbni provizorij; če pa se nova nagodba sklene pred tem terminom, naj postane ta nagodba seveda pravomočna pred potekom provizorija.

Poslanec Spilčić izjavi, da je dualizem samo po sebi nesreča za Jugoslovane in da pomenja uničenje tega ljudskega plemena. Govornik ostro kritizira postopanje nasproti Jugoslovanom med vojno in izjavi, da nagodba udeležuje nasilje in da je v protislovju s pravico samoodločevanja narodov. Jugoslovani bodo z ozirom na omenjene razloge glasovali proti vladni predlogi. Poljak Kolischer je poudarjal, da v trenutku, ko se obe državi polovici borita za svoj obstanek, Ogrska svojo politično in ekonomično moč kot agrarna država nasproti Avstriji na neopravičljiv način izrablja. Poljaki bodo glasovali za podaljšanje nagodbe le z ozirom na svoje načelo, da nečesto oslabi države v najtežjih trenutkih in pa z ozirom na poljsko tradicijo, da ostanejo z Ogrji v kolikor mogoče prijateljskih odnosih.

Ukrajinec Levickij se izjavi proti provizoriju, ker nagodba ne pomenja za Avstrijo ne političnih, ne gospodarskih koristi. Češki poslanec dr. Fiedler je med drugim izjavil: Naše razmerje z Ogrsko se mora z ozirom na vse bodoče možnosti po sklepu miru postaviti na povsem drugačno podlago. Provizorijen značaj pogodbe je potreben tudi zaradi tega, ker ne moremo nič prav verovati na neizpremenjen obstoj dualizma, ki temelji na gospodstvu madžarskega in nemškega elementa. Govornik poudarja, da posledice vojne silijo k izpremembi sedanje dualistične oblike. Če bi vlada nameravala, poslužiti se ostrih odredov nasproti Čehom, kakor to želi Ogrska, potem mora govornik pred takimi odredbami resno svariti. Čehi bodo glasovali proti predlogi, ker nečesto izražati svojega zadovoljstva z dualizmom.

Govorila sta še poslanca Jerzabek in dr. Urban. Potem se je debata ob štirih popoldne odgodila.

Koncem seje so poslanci dr. Korošec, Stanek in Petruszewicz vložili interpelacijo na ministrskega predsednika glede pomanj-

kljivosti ruske cirkularne note z dne 28. nov. Ministrskega predsednika vprašajo, kako more zagovarjati, da se objavi v pomanjkljivi obliki dokument svetovnoizgodovinske važnosti in zakaj se je izpustil ravno odstavek, ki zahteva garancije za pravico samoodločevanje narodov.

Politični pregled.

= Pomanjkanje papirja in časopisna svoboda. Pod tem naslovom prinaša »Der österreichische Volkswart« zelo zanimiv članek, iz katerega posnemamo sledeče: Državna konferenca vstrijškega dnevnega časopisja je sklenila, da zahteva od vlade ustanovitev medministrske komisije za časopisje. Časopisne zadeve naj se izločijo iz generalnega komisariata za vojno in prehodno gospodarstvo in naj se izroče tej komisiji, h kateri naj se pritegnejo delegacije vstrijškega dnevnega časopisja. Tega nedolžnega poročila ni razumela javnost, čeprav se skriva v njem hud napad na časopisno svobodo, ker se izroča s tem dobava papirja za časopisje v roke vlade. Politična stran te zadeve je silno važna. Razdeljevalno mesto za časopisni papir je sedaj v trgovinskem ministertvu. Že s tem ima vlada ostro orožje v rokah, ker ni vezano to mesto na nobene trdne določbe, kakor n. pr. na take, ki bi določevale, da ima vse časopisje enako pravico za dobavo potrebnih množin papirja. Odločilno besedo v tem mestu nima trgovinsko ministertvo, ampak tiskovni šef predsedstva ministrskega sveta. Vsak neljub časopis se že danes lahko zabije administrativnim potom, ker mu lahko zapre s poljubnim izgovorom dobavo papirja. Predlog državne konference avstrijskega dnevnega časopisja gre pa za to, da ne dobi politično vladno mesto le pravice do razdeljevanja papirja, temveč tudi dobavo barve, premoga itd., sploh odločitev o vseh gospodarskih življenjskih pogojih katerega časopisja. Tako bi imela vlada usodo vsakega posameznega časopisa v svoji polni oblasti. Omeniti je treba še to, da je ustanovitelj državne zveze avstrijskega dnevnega časopisja glavni urednik enega izmed zloglasnih dunajskih ilustriranih »judskih« listov, a predlagatelj one zahteve pa šefredakter graške »Tagespost«. Sodelovanje pri medministrski akciji bi se pa samo od sebe razvilo tako, da bi bila ta dva gospoda poklicana v to komisijo in tako bi dobila vso oblast nad časopisjem osebe, ki zasledujejo s to akcijo posebne politične namene. Dolžnost neodvisnega časopisja in parlamenta je, da nastopi energično proti nameravanemu atentatu na svobodo časopisja.

= Hrvatska volilna reforma. Saborski odsek za volilno reformo je končal svoje razprave ter je predlog odobril. Zakon o volilni reformi pride v razpravo v hrvatskem saboru prihodnjim ponedeljek 10. decembra.

= Entente časopisje o položaju. »Petit Parisien« poroča o pariški konferenci: V sled odpada Rusije se je težišče vojne od vzhoda preložilo na zapad. Potrebna je revizija načrtov. »Matin« zahteva, da mora konferenca onim državam, ki bodo tvorile prihodnjo konfederacijo Rusije, kakor Poljski in Ukrajini, zagurati vse potrebne garancije za bodočnost. »Temps« zahteva v soglasju z različnimi časopisi organizacijo gospodarske vojne alirancev nasproti Nemčiji. Blokada da je orožje sedanjosti, izključitev od dobave surovin pa da je orožje bodočnosti. Odredbe, ki jih je treba sedaj skleniti, bodo imele nepopravičljiv vpliv na vojno prihodnjega leta. Bolj kakor kdaj je potrebna sedaj centralizacija alirancev.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 v.

Inserati: Enostopna peti vrstica 30 v; pogojem prostor 50 v; razglesi in poslano vrstica po 60 v; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

= Ruski parlament. Petrograška »Pravda« poroča, da se novoizvoljeno rusko narodno zastopstvo sestane še meseca decembra. Prva predloga, s katero se bo bavil novi parlament je pritrdilo k mirovnemu predlogu sedanje ruske vlade. Sestava novega parlamenta daje garancijo, da bo sklep miru odobren z dvetretjinsko večino.

= Ruska revolucija. Besedilo cirkularne brzojavke, katero sta Ljening in Trocki poslala »narodom vojujočih se držav«, je došlo, kakor je naše vrhovno armadno poveljstvo izrečno konstatiralo, v pokvarjeni, oziroma pomanjkljivi obliki. Nevtrarno časopisje priobčuje sedaj popoln tekst omenjene brzojavke ter spopadujemo sedaj vrzeli našega tozadevnega poročila. Uvod cirkularne brzojavke se glasi: »Nemški vrhovni poveljnik je na naš predlog, naj se brez odloga sklene premirje na vseh frontah v svrhu sklenitve demokratičnega miru brez aneksij in kontribucij z garancijo samoodločevanja narodov odgovoril, da je pripravljen, pričeti z mirovnimi pogajanjmi. Generalisimus republike, praporščak Krijlenko, je potem predlagal, naj se pričetak pogajanj za premirje odloži za pet dni, to je do 1. decembra, da aliranim vladam znova precizira svoje stališče v vprašanju mirovnih pogajanj. Bojno delovanje na ruski fronti se je v medsebojnem sporazumu ustavilo. Samoobsebi je umevno, da nobena stranka v teh petih dneh ne sme premikati svojih čet. Odločilni korak je storjen«. Po nekaterih manj važnih razlikah je spopolniti naslednji končni odstavek: »Odgovor na to vprašanje mora slediti takoj, ne z besedami, mapak z dejanji. Ruska armada in ruski narod ne moreta dalje čakati. Prvega decembra pričnemo z mirovnimi pogajanjmi. Če narodi zaveznikov ne pošljejo svojih zastopnikov, se bomo pogajali samo z Nemčijo. Mi hočemo splošen mir, a če nas buržvazijski zvezniški držav prisilijo k separatnemu miru, bomo odgovornost za to odvalili izključno na vojake, delavce in ženske Francije, Velike Britanije, Italije, Združenih držav, Brazilije, Srbije, Rumunije, Japonske in Kitajske. Dne 1. decembra bomo pričeli mirovna pogajanja ter pričakujemo Vaših zastopnikov. Delajte! Ne gubite časa! Proč z zimsko vojno! Proč z vojno! Živel mir, živelo bratstvo narodov!«

= Razmere na Fluskem. Glasom neke brzojavke iz Haparande je finski deželni zbor v ponedeljek po deseturni debati umestil od meščanskih strank predlagani senat s Svinhufvodom kot predsednikom. Predlog je bil sprejet s 100 proti 80 glasovom; ti poslednji so bili odani za socialistično vlado. Ker se hočejo socialisti upreti sklepu deželnega zbora, se je bati nove generalne stavke.

= Izjava angleškega poslanika Buchana. S pridržkom definitivnih navodil angleške vlade, ki še niso dospela, je poslanik v Peterburgu, Buchanan, objavil naslednjo izjavo: Notta Trockeja, ki predlaga premirje, je bila poslaništvu dostavljena 19 ur potem, ko je bil vrhovni poveljnik v glavnem stanu dobil ukaz, da naj takoj otvori pogajanja. Zavezniki se vidijo torej postavljene pred izvršene dejstvo, glede katerega niso bili vprašani za svet. Poslaniku je nemogoče, da bi odgovarjal na note kake vlade, ki jo njegova lastna vlada ne priznava. — Reuterjev urad demantira vest, da bi bil poslanik Buchanan ostavil Petrograd ali da misli mesto ostaviti vsaj za sedaj.

Dnevne beležke.

— Klub narodno naprednih občinskih svetovalcev se je izrekel na svoji seji za deklaracijo

LISTEK.

DR. H. TUMA:

Jugoslovanska deklaracija.

Zal, da tej pomembni akciji jugoslovanske socialne demokracije niso sledili Češki, nemški in poljski socialni demokrati. Ako so po vrsti za jugoslovansko resolucijo prišli Čehoslovanci, Poljaki, Nemci, Italijani, Malorusi in Romuni s svojimi resolucijami, v kateri so precizirali stališče svojih narodov ob narodnostem vprašanju in do Avstro-Ogrske, ako je tem resolucijam sledila živa akcija za uresničenje predpogojev udeleževanja resolucij t. j. boj za popolno demokratizacijo vseh avstrijsko-ogrskih institucij potem, morda, je krenila Avstro-Ogrska pravčasno na drugo pot. Morda, so nje državniki uvideli, da se Avstro-Ogrska ne dá vzdrževati s silo, marveč da je edini mogoč obstoj velike mogočene in enotne države avstrijske v sporazumu narodov, ki tvorijo nje sestavine in da avstrijsko vladarstvo (Reich) stopi v novo življenje le, ako sprejme princip samoodločevanja narodov. Avstro-Ogrska bi tem potom brez vsakega konflikta lahko rešila svetovno vprašanje ravnotežja držav z demokratizacijo in osvobodbo lastnih narodov. Malenkostno stališče nacionalističnih strank v Avstriji in brutalni absolutizem Ogrskim tiral je državni zbor po stari poti trenja in gnetenja avstrijskih narodov med seboj, kar pa ni do-

bilo izraza v bistvu, ampak le v malenkostnih, upravnih in jezikovnih vprašanjih.

Socialna demokracija slovenska pečala se je tudi pozneje intenzivno v svoji reviji »Naši zapiski« z jugoslovanskim vprašanjem in nje stališče odobraval se je tudi od narodne radikalne strani, če tudi je revija »Veda« grajala »avstrijsko stališče«. Realno podlago, na kateri je sklepala jugoslovanska demokracija t. j. gospodarska in socialna, oziroma na dejanske etnografske razmere na jugu in na Balkanu, morale so meščanske stranke brez ugovora sprejeti, razlikovale pa so se, kakor naravno, po metodi in taktiki, kako rešiti jugoslovansko vprašanje, naravno, ker so meščanske nacionalistične stranke to vprašanje zatele in obravnavale iz čustvenega, nacionalističnega stališča. Tod se je pokazala pred vsem razlika socialne demokracije in buržoazije. Prva hotela je udeleževati svoje ideje, potem dela in političnega boja, druga pa ni smela izražati svoje smeri, le iz nje obnašanja in načina obravnavanja je sledilo, da se je slovenska narodna stranka postavila na vsesrbsko stališče in da je posebno mladina dala temu jasnega izraza v »Preporodu«. Vsa omahljivost in negotovost buržoazne slovenske stranke se je pokazala ravno v obnašanju proti temu gibanju mladine, gibanju, ki je v prvič, odkar traja konstitucionalna doba slovenskega političnega življenja, hotela od praznih fraz in banketnega navdušenja na pot akcije. V prvič jela se je mladina slovenska zavedati narodnega jedinstva jugoslovanskega dejanskega ter odločena za izvršitev

te ideje žrtvovati vse. Oprezni očetje te mladine znali so pravočasno preprečiti strmo njeno pot, zdela se jim je nele prenapljena, ampak tudi preiskantna. Preporod se je zadušil, ne toliko s policijsko silo, nego z malodušnostjo, da ne rečemo, podlostjo slovenskih strankarjev.

Nacionalisti balkanskih držav hodili so svojo pot državne akcije. Ta je morala privedi do balkanske vojne in do konflikta z Avstro-Ogrsko, ta je morala zopet tirati v svetovno vojno, kajti nacionalistična ideja je na sebi ideja sile in neda se izvršiti drugače, nego po odločitvi orožja do polne zmage ali uničenja.

Jugoslovanski socialni demokrati ni pri tika nikaka akcija, da se izvede jugoslovanska ideja izven začrtane poti političnega dela in razvoja po poti boja vseh socialdemokratičnih strank Avstrije in Balkana za polno demokratizacijo vseh državnih in javnih institucij.

Nejasnost ciljev in negotovost potov narodno-meščanskih strank v Avstriji in posebej slovenske je omogočila vsako organizirano delo za udeleževanje jugoslovanske misli — še bolj pa skupni nastop združenega ljudstva.

Balkanski mešanje preprečili so vsako uspešno mirovno propagando socialne demokracije. Ta je bila prešibka, da bi z lastnimi močmi in sredstvi vplivala na vladujoče stranke in dinastije. Izven bolgarske in srbske socialne demokracije pa tudi ni bilo govora o mogočnosti katerega skupnega nastopa s turškimi, albanskimi, armenskimi, židovskimi in

grškim socialnimi demokrati, vsi komaj v povojih razvoja ali še nesposobni socialno misliti in činiti. Ako kaj je bila resolucija jugoslovanske socialne demokracije dejstvo, ki je imelo tud izačrtano pot do uspeha, je bila balkanska resolucija je ideja, za katero naj bi se pripravljale narodnosti vseh balkanskih držav.

A zveza dinastičnega stremjenja z nacionalističnim privedel je do balkanske trozveze in do sledeče dvojne balkanske vojne.

Okoli ognjišča balkanskega in radi neresenega jugoslovanskega vprašanja, kateremu se je pridružil problem ureditve internacionalnih odnosov sploh, se danes bje orjaški boj svetovne vojne, krvavé delavci vsega sveta. Še žalostneje, socialna demokracija se je pod vplivom mogočnega nacionalističnega gibanja v zvezi z imperializmom velikih držav delila na dveje, manjšina po poti internacionalizma in samoodločitve narodov, večina pa poti obrambe lastnih držav.

Kako odloži orožje, leži v temi bodočnosti. Socialna demokracija vsaj ne sme in ne mara računati s polno zmago in uničenjem enega naroda po drugem. Ne more radi tega preminjati jugoslovanska socialna demokracija, ako še hoče nositi ime socialna demokracija, svojih resolucij, in kreniti na nova pota. Ostati mora dosledna ter zahtevati, da se narodno vprašanje in jugoslovansko vprašanje reši po samoodločitvi narodov brez sile orožja.

(Dalje prih.)

cijo in je poslal zaupnico državnozborski delegaciji.

— **Obrtne nadaljevalne šole za vajence v Ljubljani letos ne bo.** Ljubljanska občina je zahtevala očitajni prispevek za obrtno nadaljevalno šolo v Ljubljani pri trgovski in obrtniški zbornici, pri deželni odboru in pri deželni vladi. Trgovska zbornica je obljubila prispevek, deželni odbor je stavil že znane pogoje, vlada pa je za letos odklonila prispevek, ker ne razpolaga z njim v ta namen. Občina je na podlagi teh odgovorov včeraj na občinski seji odločila otvoritev teh šol. Tako bodo vajenci štirih let brez šole. Kdor ne zna ceniti te ogromne škode in izgube časa, spada drugam, v staro šaro, ne pa na volidna mesta uprav. Slovenci smo res prokleti narod, ki prihaja nanj vse zlo in prav mnogo tega zla prihaja po naših lastnih ljudeh.

— **Klub S. L. S. v občinskem svetu ljubljanskega** je izrekel nezaupnico dosedanjemu načelniku gosp. Kregarju. Načelnik kluba je postal gosp. Serjak. Klub je s tem razpal v tri dele: v pristaše Kalanove stranke, Kregarjeve stranke in gosp. občinski svetnik Lilleg se ne pridruži nikamor. Novi klub je poslal ljubljanskemu škofu zaupnico, deželniemu glavarju nezaupnico, in končno še zaupnico dr. Korošču.

— **Draginski prispevek ljubljanskim mestnim uradnikom in uslužbencem.** Na včerajšnji seji je sklenil občinski svet, da se najame 100.000 K posojila v svrhu draginskih doklad mestnim nastavljenim in uslužbencem.

— **Preskrba z mesom in slanino.** Poroča se nam: »Naprej« je že omenjal, da bo hudo s preskrbo maščobe. Imel je prav. Ali, sodrug urednik, bolje bi bilo pač lahko. Glejte— naša občina je dobila od Dež. mesta za klavno živino prešiče. Dala jih je posameznikom, in ne le enega, ampak dva itd. Kdor ima na občini prijatelje in denar, dobi meso in maščobe — kdor pa nima tega, ta seve bo nezabeljeno jedel. C. kr. dež. vlada bo morala tu drugače urediti. Občine bi morale revnim oddati mast in meso po nizki ceni oziroma vsaj zmerni ceni — premožnejši naj bi plačali in kupovali ogrsko slanino, ker jo mnogo lažje. — Priobčujemo ta dopis, ki je presrečni. Seve, pomagalo ne bo dosti, ker občine so v rokah premožnih, revež je povsod zadnji. Edina pot je: združitev revnih!

— **Petrolej.** C. kr. okr. glavarstvo je za ljubljansko okolico podelilo prodajo petroleja F. B. Sevar. Ta ga prodaja po 70 vin kilogram. Ali je ta cena predpisana? Prosimo c. kr. drž. pravdnostvo, da to preišče. Cena petroleja za 1 kg je komaj 56—57 vin. Ali je tu navijanje cen pod zaščito c. kr. okr. glavarstva?

— **Muzej.** Vprašamo tem potom: ali bi ne bilo že čas, da se dovoli zopet pristop k muzejskim zbirkam. Mladina komaj čaka, da bo zopet mogla v muzej.

— **Vzdrževalnica.** Upravno sodišče je nedavno vsled pritožbe gospodarskega deželne pomožnega urada razveljavilo odlok neke okrajne vzdrževalne komisije, ki je Josipu B. odrekla pravico do vzdrževalne zategadelj, ker vzdrževanje prosilca v splošnem ni bilo odvisno od prispevkov vpolkicanega. Vpolkicani je pač včasih dal kak prispevek, a redno se to ni godilo. Upravno sodišče pa je odlok okrajne komisije razveljavilo čes, da je za presojo zadeve merodajna okolnost, je-li bi Josip B. brez teh včasih mu podeljenih prispevkov bil mogel izhajati ali ne. Ker pa okrajna komisija tega ni dognala, je upravno sodišče njen odlok kot pomanjkljiv moralo razveljaviti.

— **Ministerialna komisija za južne alpske dežele.** V nedeljo je odpotovala z Dunaja v Gradec posebna komisija, v kateri so visoki uradniki iz različnih ministrstev. Iz Gradca bo odpotovala ta komisija na južno Štajersko, v posamezne okraje na Koroškem, na Kranjsko, Primorsko in v Dalmacijo, da ugotovi po teh krajih razmere, povzročene vsled vojne.

— **Kriza v vojni industriji.** Graški »Aubeiterwille« poroča, da so pričeli v mnogih obratih vojne industrije na Štajerskem omejevali delo. Velike množice delavcev pošiljajo na dopust. Tisti, ki so bili oproščeni od vojaške službe, morajo k vojakom, delavke pa enostavno odpuščajajo iz službe. Vzrok, da se to godi, je pomanjkanje premoga in materiala. — Kakor smo poročali pri kovinarski organizaciji, so ustavili tudi še drugi veliki vojni obrati delo, ne le oni na Štajerskem. Omejitve dela v vojni industriji je tako obsežna, da bo v bližnjem času nad en milijon delavcev in delavk na »dopustu«.

— **Goriški knezoškoof dr. Sedej** je odpotoval v soboto v Gorico. Doslej je bival v Zatičini na Dolenjskem.

— **Riž iz italijanskega plena.** Deželni gospodarski urad na Štajerskem je dobil večjo množico riža, ki se razdeli bolnišnicam, dobrodelnim zavodom, otrokom v predšolski dobi, doječim materam in bolnikom. Gradec dobi od tega riža 6500 kg. Ali Kranjska ne dobi ničesar od italijanskega plena?

— **Navijači cen.** Pred deželnim sodiščem na Dunaju se je pričela v ponedeljek obravnavati, ki bo trajala deset dni, proti mnogim trgovcem, po večini beguncem, zaradi navijanja cen pri milu, čokoladi, sardinah, kislem zelju, olju, svečah itd. Nekateri so napravili prometa od 30 do 40 milijonov kron. Češka industrijska banka je dajala tem trgovcem visoke kredite. Zato so soočtoženi tudi sledeči uradniki banke: Ravnatelj Anton Spitalski, prokurist Josip Vratislav, Ožbolt Kopper in Simon Balsam. Navijači cen so imeli velike kupčije s tovarno poslanca Mastalke, od katerega so dobivali velike množine marmelade.

Premirje mirovne volje.

O premirju odločuje, pa naj dobi po razvoju mednarodnega prava pravno tud izrazljive oblike, stvarno in bistveno vojni položaj med bojujočimi strankami preden ga slinejo

in splošni svetovni politični položaj. Premirje torej utegne ukiniti bojevanje le za kratek čas, kakor na primer znano plönskiško premirje v osvojevalni vojni, ki je pripravljalo le vstop Avstrije v Napoleono sovražno koalicijo. V tem primeru ni bilo nobene vojaške odločitve in obema deloma je bilo prav, da se sklene premirje in skliče mirovni kongres v Prago, da si med tem pridobita novih zaveznikov in nove sile, da izpolnita vsak svoje verzeli. V rusko-japonski vojni, kjer je premagani sicer ohranil svojo bojovno sposobnost, pa so bile, ne glede na vmešavanje Anglije in Zvezdjenih držav, krive bistveno notranje razmere v Rusiji premirju ali vsaj prenehanju bojevanja, dočim je med mirovnimi pogajanjmi še vedno pretila vojna nevarnost, vedno so še pretili oboji z vojno.

Nasprotno pa je bilo premirje leta 1870/71, ki so ga sklenili, ko Pariza ni bilo mogoče več braniti, naravnost posledica vojaškega položaja, resnične, nedvomne zmage ene stranke. Tukaj torej ni moglo biti že vnaprej skoro nobenega dvoma, da je bilo premirje neposredni pričetek miru. Zakaj tudi bojazen, da bi se katera druga država hotela vmešavati, je bilo le teoretičnega pomena. Nobena evropska država ni bila takrat vojaško tako pripravljena, da bi bila mogla nastopiti po polovini v Franciji proti Nemčiji. Zato je bila na obeh straneh mirovna volja, zakaj Nemčija je že po bitki pri Sedanu želela mir in so imeli vsi nadaljni boji le namen, zagotoviti pri Sedanu dobljeno zmago in zopetno osvojitve Alzacije in Lorene. Že po bitki pri Sedanu je hotela Nemčija pričetki mirovne pogajanja. Premirje je služilo Francozom v prvi vrsti za to, da so izvolili nacionalni zbor in ustanovili vlado, ki bi imela dovolj pravne moči, da sklene trajen mir. To je bilo v členu 2. dogovora o premirju izrečno določeno.

Kar nas najbolj zanima pri tem premirju, je to, da je bilo premirje posledica soglasne mirovne volje, na katerem nista imela ne Faure ne Bismarck nikakršnih postranskih namenov. V tem primeru je duševno razpoloženje precej podobno temu, ki ga imamo sedaj med Rusijo in osrednjimi državami. Obenem je pa potreba zlasti naglašati eno okoliščino: mirovna volja pri premirju z dne 28. januarja 1871 je bila izražena v določbi člena 14., ki se glasi v glavnem takole: »Najprej se zamenjajo vsi vojni ujetniki, ki jih je imela francoska vojska od početka vojne. V ta namen izroče francoske oblasti v najkrajšem roku nemške voje ujetnike nemškim vojaškim oblastem v Amiensu, Mausu, Orleansu in Vesoulu. Osvojitve nemških vojni ujetnikov se izvrši v najbližnjih točkah meje, nemške oblasti pa oddajo v najkrajšem času na tistih točkah enako število francoskih ujetnikov istovrstnih stopenji.« Te določbe so obegale tudi ujetnike izmed meščanstva. Kakor je znano, ker je Thiers bil vojak proti komunističnemu Parizu, izročila je Nemčija mnogo več vojni ujetnikov, kakor je bilo določeno. V sedanjem primeru je zamena, če se taka določba sprejme v pogoje premirja zaradi velike oddaljenosti in prometnih težkoč, precej težavnejša.

Vojna.

Dunaj, 4. decembra. (Kor. ur.) Uradno razglašajo: Italijansko bojišče: Na nekaterih krajih se je ojačil artiljerijski ogenj. — Večjih bojnih dejanj ni bilo. — Vzhodno bojišče: Včeraj popoldne so se pričela pogajanja za premirje na ruski fronti. — V Albaniji je položaj neizpremenjen. — Šef generalnega štaba.

Berlin, 4. decembra. (Kor. ur.) Wolffov urad poroča iz glavnega stana: Severno od Oheluvda smo zavrnili napadajoče Angleže. V severnih odsekih kambreškega bojišča smo izvršili več uspešnih bojov na predpolju. V južnih odsekih so bili med Marcoingom in na cesti, vodeči od Peronne proti Cambreju, krajevni, luti boji. Naše čete so vzele Angležem strelske järke, ki so jih ti vztrajno branili. Vas La Vacqueire smo vzeli in jo obdržali kljub večkratnim angleškim protinapadom. Dobili smo 300 ujetnikov. — Na macedonski fronti nič posebnega. — Ludendorff.

Dunaj, 4. decembra. (Uradno.) Rusko odposlanstvo je pozdravil včeraj popoldne ob 4. urhovi poveljnik vzhodne fronte generalfeldmaršal princ Leopold Bavarski s kratkim nagovorom. Nato so se pričela pogajanja za splošno premirje pod predsedstvom štabnega šefa generala Hofmanna in ob udeležbi pooblaščenih zastopnikov najvišjega armadnega vodstva Avstro-Ogrske, Bolgarije in Turčije.

Dunaj, 4. decembra. Iz vojnega poročevalskega stana: Krijlenko se je uveljavil v ruskem glavnem stanu šele po ljutih bojih, v katerih je padel bivši ruski vrhovni poveljnik Duhojin.

Berlin, 4. decembra. Wolffov urad poroča: Ruska brezžična postaja Carskoje Selo je oddala 2. decembra popoldne sledeče poročilo: Včeraj je obiskal general Johnson, šef ameriške misije, tovariša Trockega v Smolnjskem zavodu. General je izjavil, da v tem trenutku še ne more govoriti v imenu ameriške vlade, ker ni še priznana oblast sovjeta ljudskih komisarjev. Prišel je pa zato, da razjasni položaj. General Johnson je poizvedoval, če stremi nova vlada po tem, da likvidira vojno skupno s svojimi zavezniki. Dejal je, da se zavezniki ne morejo udeležiti pogajanj, ki prične 2. decembra. Tovariš Trockij je na kratko razjasnil generalu politiko sovjeta v boju za splošen mir. Zlasti je poudarjal, da bodo vsa pogajanja javna. Zavezniki zasledujejo lahko zato vsako fazo razvoja mirovnih pogajanj in se zato lahko pridružijo vsak čas pogajanjem. General Johnson je vprašal, če lahko sporoči ta odgovor svoji vladi in je dejal končno: Čas protestov in groženj proti oblasti sovjeta je minil, če je sploh kdaj bil tak čas. Dalje je vprašal general,

če zahteva ljudski komisar izjavo glede protestnih izjav članov ameriške misije. Tovariš Trockij je izjavil, da so formalnosti te zadeve malenkostne in rešene z generalovo izjavo, da je minil čas protestov in groženj.

Zadnje vesti.

Cesarjev nagovor delegacijam.

Dunaj, 4. decembra. (Kor. ur.) Pri današnjem slavnostnem sprejemu obeh delegacij je odgovoril cesar Karl na udanostno izjavo sledeče:

Odkar sem zasedel po božji milosti prestol svojih očetov, se je zbrala danes prvič delegacija državnega sveta, da reši naloge, ki jo čakajo. Zadržilo neomajne zvestobe in vdanosti, ki ste mi jo izrazili po svojem predsedniku, sprejemam z odkritosrčnim zadovoljstvom in vam izrekam svoj cesarski pozdrav. Pred kratkim je bila obletnica smrti Nj. Vel. cesarja Franca Jožefa I., mojega slavnega prednika. V žalostnih in veselih urah je rajni cesar delil usodo s svojimi narodi z brezprimernim požrtvovanjem in z neumornim delom. Njegov spomin bodi blagoslovljen! Cesar, katerega najprisrčnejša želja je bila, da posveti zadnja leta svojega življenja delu miru, ni iskal spora, ki pretresa svet v njegovih temeljih. S krvavečim srcem, toda v neomajnem zaupanju na boga, na požrtvovalnost svojih narodov in na silo monarhije, je sprejel boj, ko je spoznal, da se mu ne more izogniti. Navdušen odmev, ki ga je dobil klic najvišjega vojnega gospoda povsod v naši ljubljani domovini, je sijajno opravičil njegovo zaupanje. Veličastni uspehi naših zmagovalnih armad, podjetnost naše mornarice nas navdajajo s patriotičnim ponosom. Zato se zahvaljujemo predvsem bogu vsegačemu. Toda danes se z bridkostjo spominjamo tudi onih hrabrih bojevnikov, ki so žrtvovali svoje življenje, svoje zdravje v boju za najsvetejše, v brambi za domoto grudo, za prestol in domovino. Brezštevilni čini junštva in ponižno odrekanje, katere opazujemo že nad tri leta pri četah in pri skoraj nadčloveškem delu v zaledju, zagotavljajo vsakemu izmed teh junakov častno mesto v knjigi slave domovine. Sočustvujemo z žalostno usodo onih, katerim je vzela vojna očeta, soproga, edino oporo. Tudi one pomilujemo, ki so morali zapustiti domovanja, ki so morali žrtvovati svoje imetje na altarju domovine. Vsi ti naj bodo prepričani, da velja njim prva naša skrb. V težkih časih nismo poznali omahovanja; a tudi danes, ko se jasni pogled v bodočnost, ne smemo prenapeti mere onega, kar lahko dosežemo in kar nam prija. Po slavni obrambi naše moči smo prej ko slej vedno pripravljani, da sklenemo časten mir, ki nam zagotavlja eksistenčne pogoje naše monarhije. Upoštevajoč vse to in v doslednem vztrajanju pri politiki od začetka našega vladanja, smo z veselim zadovoljstvom pozdravili velikodušni korak Nj. Sv. papeža, ki stremi po spravi sovražnih strank in tako tudi v bodoče ne bomo zamudili nobene prilike na podlagi naše ustavne pravice, da čim prej napravimo konec boju, ki zahteva toliko žrtve, bedi, ki jo je povzročila vojna. V duhu tega spoznanja je zato izjavila naša skupna vlada, da se odzove povabilu ruske vlade in pične pogajanja za splošni mir. Naj blagoslovi vsemogočni to mirovno delo in naj prinese evropskim narodom spravo in medsebojno zaupanje. Težko preizkušeni ruski narod, ki je prvi od naših nasprotnikov pripravljen, da se odzove našemu mirovnemu klicu, naj bo zagotovljen, da odkritosrčno želimo, da obnovimo z njim naše prejšnje prijateljsko razmerje. Po drugi strani je pa naša najsvetejša dolžnost, da ne odločimo meča prej, meča, ki nam ga je vsilil plenaželnih pohlep naših sosedov v tem boju tako odločilnem za vso bodočnost naše monarhije, dokler se ne črečejo naši nasprotniki nedvoumno svojim blaznim razdelitvami in nasilnim načrtom. Ostati hočemo gospodarji v lastni hiši. Zveza z nemško državo, ki se je tako sijajno obnesla, se je iznova zmagovalno utrdila v zmagepolnem pohodu na jugozapadu. Z bolgarskim narodom, stremočim po napredku, nas vežejo najboljši zveznoprjateljski odnosi. To izpričujejo tudi moji sestanki s kraljem Ferdinandom. Pogosto smo imeli priliko, da smo občudovali tradicionalno pogumnost turških bojevnikov v smrtno pogumnem sodelovanju z našimi četi mi. Trdno upamo, da gre naša zaveznica, turška država, času novega provita in zavarovanega razvoja nasproti. Da utrdimo naše odnose z nevarnimi državami, po tem resno stremimo in srčno se jim zahvaljujemo za njihovo človekoljubno delovanje za naše vojne ujetnike. Gospod! Predloge, ki vam jih predložim in ki se nanašajo po stari navadi tudi na Bosno in Hercegovino, zahtevajo od vašega patriotizma zelo veliko. Trdno upam, da se lotite tega dela s preizkušeno resnostjo, da vodi to delo spravljen duh in želja vašemu delu za dobrobit naše ljubljene domovine popoln uspeh.

Grof Czernin o položaju.

Dunaj, 4. decembra. (Kor. ur.)

V ogrski delegaciji je minister vnanih zadev grof Czernin podal danes naslednji ekspozé:

Z živahnim zadoščenjem pozdravljam sestanek delegacije, ki mi daje zaželeno priliko, da pred ustavnim forumom pojasnim vnanje politični položaj monarhije. Sestanek delegacije pozdravljam v trdni nadi, da bo Avstro-ogrška iz Vašega sodelovanja črpala nove moči, ki bodo obenem s sadovi vojaških velečinov naše skupne armade v blagor avstro-ogrski monarhiji. Pretekla so več kot tri leta, odkar so zadnjič zborovale delegacije. Ta doba obsega vrsto svetovno zgodovinskih dogodkov, katerih obseg, pomen in vpliv sega daleč čez okvir dogodkov katerekoli prejšnje dobe zgodovine. Nepremagljive stoje v tej vojni, kakršne zgodovina ne pozna, Avstro-ogrška in njene zveste zaveznice nasproti številni premoči naših nasprotnikov. Sredi te strašne borbe, na žalost svojih zvestih narodov, je neizprosna smrt pobrala Njega veličanstvo cesarja in kralja Franca Jožefa I., ne da bi mu bilo dano,

doživeti toli zaželeni konec vojne. V zavesti dolžnosti modernega monarha je Njega veličanstvo cesar in kralj Karl I. zasedel prestol svojih prednikov ter vodi s sigurno roko usodo narodov avstro-ogrške monarhije. Če tudi so se dogodki od leta 1914. sem odigrali večinoma v luči javnosti, vendar smatram za svojo dolžnost, da vam podam v kratkih obrisih sliko dogodkov zadnjih treh let. Pri tem pač smem opozarjati glede posameznosti na naše v tej dobi objavljene »rdeče knjige«, v katerih je podano avtentično pojasnilo predzgodovine našega konflikta s Srbijo in z entento kakor tudi z Italijo in z Romunijo. Preden rekapituliram dogodke zadnjih treh let, moram opomniti na vihar obetajočo ozračje, ki se je bilo že nekoliko časa pred izbruhom te vojne razširilo čez Evropo. Na jugovzhodu Evrope je bil potek turško-italijanske vojne, obeh balkanskih vojn in bucareški mir ustvaril položaj, ki ni mogel ostati trajen: Turčija glede svoje posesti občutno oslabiljena; Bolgarija po koaliciji svojih prejšnjih zaveznikov oropana nade na izpolnitev svojih narodnih aspiracij, Srbija povečana daleč čez svoje pričakovanje na stroške svojih sosedov, Romunija osvojitvi Bolgarsko Dobrudžo brez boja — ta pod patronanco ententnih držav doseženi uspeh obeh balkanskih vojn je imel v sebi kal novih težkih viharjev. Sigurni ruske podpore sta smatrali Srbija in Črna-gora, da je prišel trenutek, da — oprti na svojo z vsemi sredstvi negovano velesrbsko agitacijo — uresničita svoje zahteve: lgrede osvojitve delov naše monarhije. Caristična in imperialistična Rusija, ki je omenjeni državi vedno moralno in materijalno podpirala pri zasledovanju teh ciljev, je s svoje strani na severovzhodu monarhije s svojo panslavistično propagando, s svojim poskušnimi mobilizacijami in s svojo spionazo ustvarila položaj trajne napetosti. Z vednostjo odgovornih faktorjev in Belgradu zasnovan in izvršen umor v Sarajevu je vnel nagromadeno netivo. Kakor blisk je to dogodek osvetlil položaj. Usodni trenutek za monarhijo je napočil, trenutek, ko je bilo treba v varstvo naše eksistence hudodelske velkosrbske napade odločno zavrniti. Naše potrpežljivosti, katero so naši jugovzhodni sosedji smatrali za onemoglost, je moralo biti konec. Apel na orožje je postal neizogibljiv, ko je srbska vlada vsled migleja iz Petrograda na naš ultimatum nezadovoljivo odgovorila. Usodnim dogodkom je bila pot odprta. Ruski mobilizaciji, ki ni veljala samo nam, ampak tudi Nemčiji, ki je v resnem trenutku konflikta v neprijetni zavezniki zvestosti stopila na našo stran, je sledila naša mobilizacija in kot udarec za udarcem je sledila vojna napoved Francije, Anglije in Japonske.

(Nadaljna izvajanja grofu Czerninu, ki so zelo obširna, priobčimo jutri.)

Aprovizacija.

Meso na rumene izkaznice B dobe stranke v četrtak, 6. t. m. popoldne v cerkvi sv. Jožefa. Določeni je ta-le red: od pol 2. do 2. št. 1 do 200, od 2. do pol 3 št. 201 do 400, od pol 3. do 3. št. 401 do 600, od 3. do pol 4 št. 601 do 800, od pol 4. do 4. št. 801 do 1000, od 4. do pol 5. št. 1001 do 1200, od pol 5. do 5. št. 1201 do 1400, od 5. do pol 6. št. 1401 do konca. 1 oseba dobi 1/4 kg, 2 osebi 1/2 kg, 3 in 4 osebe 3/4 kg, 5 in 6 oseb 1 kg, 7 in 8 oseb 1 1/4 kg, več oseb 1 1/2 kg. Kilogram stane 2 K.

Razno.

* **Berlinsko časopisje.** 24 časopisov, ki izhajajo v Berlinu, pričobujejo izjavo, da morajo podvojiti cene v nadrobni prodaji, ker vedno naraščajo cene produkcije. Zviša se tudi redna naročnina.

* **Zadnja ruska revolucija** ni bila zelo krvava, tako pripoveduje neki švedski potnik, ki je prišel iz Petrograda v Stockholm. Pravi, da so poročila o grozotah izmišljena. Prvi dnevi so bili povsem mirni. Bilo je mnogo manj žrtve kakor v marcu, če se prav vstejejo žrtve ženskega bataljona in oficirskih gencev, ki so branili zimsko palačo.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Josip Petejan.

Tisk »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

Vojakom na fronti in v zaledju

prodaja založba »Napreja« knjige in brošure 30% ceneje. Naročila sprejema uprava »Napreja« v Ljub.

F. BATJEL

Prej v Gorici.

Ljubljana, Stari trg 28

Moška in ženska dvokolesa
s st. staro pnevmatiko

šivalni in pisalni stroji, gramofoni, električne žepne svetilke.

Najboljše baterije.

Posebno nizka cena za preprodajalce.

Mehanična delavnica na Starem trgu št. 11.